

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. vasario 6 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — SESV 52 ir 56 straipsniai — Laisvė teikti paslaugas — Pramoginių laivų laivavedžio kvalifikaciją patvirtinančio licencijos išdavimas — Gyvenamosios vietos išduodančiojoje valstybėje sąlyga — Nerezidentams taikomas apribojimas — Saugumo jūroje užtikrinimas — Viešoji tvarka“

Byloje C-509/12

dėl *Tribunal Central Administrativo Norte* (Portugalija) 2012 m. liepos 5 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. lapkričio 9 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Instituto Portuário e dos Transportes Marítimos (IPTM)

prieš

Navileme – Consultadoria Náutica Lda,

Nautizende – Consultadoria Náutica Lda

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh (pranešėjas), C. Toader ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, P. Portugal, M. Moreno ir E. Gonçalves,
- Europos Komisijos, atstovaujamos H. Tserepa-Lacombe ir P. Guerra e Andrade,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: portugalų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 52 ir 56 straipsnių išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Instituto Português e dos Transportes Marítimos (IPTM)*, vienos šalies, ir mokyklų *Navileme – Consultadoria Náutica Lda* (toliau – *Navileme*) bei *Nautizende – Consultadoria Náutica Lda* (toliau – *Nautizende*), kitos šalies, dėl IPTM atsisakymo ne Portugalijoje gyvenančius Europos Sąjungos piliečius prileisti prie egzamino, kurį išlaikius išduodamas jūrinių pramoginių laivų laivavedžio kvalifikaciją patvirtinantis pažymėjimas (toliau – laivavedžio pažymėjimas).

Portugalijos teisė

- 3 Pramoginės laivybos reglamento, patvirtinto 2004 m. gegužės 25 d. Dekretu-įstatymu Nr. 124/2004 (*Regulamento da Náutica de Recreio, aprovado pelo Decreto-Lei, n.º 124/2004, Diário da República I, serija A, Nr. 122, 2004 m. gegužės 25 d., toliau – RNR*), 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nepažeidžiant paskesnio straipsnio nuostatų [laivavedžio pažymėjimus] IPTM išduoda asmenims, kurių gyvenamoji vieta yra nacionalinėje teritorijoje ir kurie 35 straipsnyje nustatyta tvarka pateikia pažymėjimą, patvirtinantį, kad sėkmingai baigė tam tikslui skirtus kursus. <...>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 4 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Navileme* ir *Nautizende* administracinės teisenos tvarka kreipėsi į *Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto* (Porto administracinių ir mokesčių bylų teismas) su skundu dėl IPTM, kuriam Portugalijoje pavesta organizuoti laivavedžių egzaminus ir išduoti laivavedžių pažymėjimus. Šios dvi laivybos mokyklos įsteigtos Portugalijoje, o jų įstatuose numatyta, be kita ko, kandidatų, ketinančių laikyti egzaminą šiam pažymėjimui gauti, privalomojo mokymo organizavimo veikla. Šių mokyklų teigimu, nuo 2004 m. gruodžio mėn. IPTM neprileido prie šiam pažymėjimui gauti reikalingo egzamino ne Portugalijoje gyvenančių jų studentų kaip neatitinkančių RNR 29 straipsnio 1 dalyje numatytų sąlygų. Neginčijama, kad iki RNR įsigaliojimo nerezidentai būdavo prileidžiami prie šio egzamino.
- 5 *Navileme* ir *Nautizende* nurodė, kad RNR 29 straipsnio 1 dalyje numatyta gyvenamosios vietos sąlyga neatitinka nei Sąjungos teisės, nei Teisingumo Teismo praktikos, kuriomis draudžiami pilietybe ir gyvenamąja vieta grindžiami laisvo paslaugų teikimo apribojimai. Ši sąlyga riboja studentų laisvę vykti į kitas nei jų gyvenamoji valstybės nares, nagrinėjamu atveju – į Portugaliją, kad jose baigtų kursus, skirtus pasiruošti laivavedžio kvalifikaciniam egzaminui. Jos tvirtina, kad dėl šio apribojimo į jų kursus užsirašo mažiau studentų. *Navileme* ir *Nautizende* mano, kad toks apribojimas nepateisinamas pagal ESV sutartį.
- 6 Remdamosi šiais argumentais *Navileme* ir *Nautizende* paprašė *Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto* priteisti iš IPTM nuostolių atlyginimą ir įpareigoti jį prileisti Portugalijoje gyvenamosios vietos neturinčius Sąjungos piliečius prie laivavedžio kvalifikacinio egzamino, o išlaikius šį egzaminą – suteikti šiems piliečiams teisę valdyti jų įgytą kvalifikaciją atitinkančius laivus. *Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto* jų reikalavimus patenkino.
- 7 IPTM apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka teismui, kuris vėliau pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

- 8 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Central Administrativo Norte* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar, atsižvelgiant į vienos valstybės narės piliečių, palyginti su kitos valstybės narės piliečiais, diskriminacijos draudimo principą (SESV 18 straipsnis), į laisvą asmenų judėjimą Sąjungoje, jo išimtis (SESV 45 straipsnio 3 dalis), taip pat į laisvę teikti paslaugas ir galimus jos apribojimus (SESV 52 straipsnis ir SESV 62 straipsnis), Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią [laivavedžio pažymėjimo] išdavimas siejamas su gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje sąlyga?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 9 Prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 52 ir 56 straipsnius reikia aiškinti kaip draudžiančius tokį valstybės narės reglamentavimą, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo Sąjungos piliečiams, šioje valstybėje narėje pageidaujantiems gauti laivavedžio pažymėjimą, keliama gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje sąlyga.
- 10 Pirmiausia reikia priminti, kad, viena vertus, įmonė gali remtis paslaugų teikimo laisve valstybės, kurioje yra įsisteigusi, atžvilgiu, jeigu paslaugos teikiamos kitoje valstybėje narėje įsteigtiems gavėjams, ir, kita vertus, ši teisė apima paslaugų gavėjų laisvę be apribojimų vykti į kitą valstybę narę, kad joje gautų paslaugą (žr., be kita ko, 1999 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Ciola*, C-224/97, Rink. p. I-2517, 11 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 11 Be to, valstybėje narėje įsisteigę asmenys, vykstantys į kitą valstybę narę kaip turistai arba į mokomąją kelionę, laikytini paslaugų gavėjais, kaip šie suprantami pagal SESV 56 straipsnį (žr. 2010 m. birželio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-211/08, Rink. p. I-5267, 51 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 12 Taigi, tokioje byloje, kaip pagrindinė, SESV 56–62 straipsniuose numatytos su paslaugų teikimo laisve susijusios nuostatos taikomos, viena vertus, kai teikiamos laivavedžio pažymėjimui gauti reikalingo mokymo paslaugos, kurias laivavedybos mokyklos, kaip antai *Navileme* ir *Nautizende*, siūlo Portugalijoje laivavedžio pažymėjimą pageidaujantiems gauti ne Portugalijoje gyvenantiems kitų valstybių narių studentams, ir, kita vertus, kai šie studentai gaunas tas paslaugas.
- 13 Reikia konstatuoti, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią išduoti laivavedžio pažymėjimą leidžiama tik atitinkamos valstybės narės rezidentams, pažeidžiamas SESV 56 straipsnio 1 dalyje numatytas bet kokių laisvės teikti paslaugas apribojimų draudimas.
- 14 Iš tiesų, nors tokia Portugalijos teisės nuostata vienodai taikoma tiek piliečiams, tiek nepiliečiams ir negrindžiama kandidatų gauti laivavedžio pažymėjimą pilietybe, lemiamas jo išdavimo kriterijus yra jų gyvenamoji vieta. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką dėl nacionalinės nuostatos, kuria numatytas gyvenamosios vietos kriterijumi grindžiamas skirstymas, grėsmė atsidurti blogesnėje padėtyje pirmiausia kyla kitų valstybių narių piliečiams, nes nerezidentai dažniausiai yra nepiliečiai (šiuo klausimu žr. 1998 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Clean Car Autoservice*, C-350/96, Rink. p. I-2521, 29 punktą; minėto Sprendimo *Ciola* 14 punktą ir 2011 m. sausio 25 d. Sprendimo *Neukirchinger*, C-382/08, Rink. p. I-139, 34 punktą).
- 15 Taigi, pagrindinėje byloje nagrinėjamas reglamentavimas gali turėti poveikio tam tikriems atitinkamos paslaugos gavėjams, t. y. *Navileme* arba *Nautizende* kursus pabaigusiems ne Portugalijoje gyvenantiems studentams, kurie, užbaigę šiuos kursus, pageidauja gauti laivavedžio pažymėjimą Portugalijoje.

- 16 Be to, minėtu reglamentavimu sukuriama laivavedybos mokymo paslaugų, kurias teikia tokios mokyklos, kaip *Navileme* ar *Nautizende*, laisvo teikimo kliūtis, kadangi ne Portugalijoje gyvenantys studentai nėra suinteresuoti tokių mokyklų siūlomais kursais, nes negali juos pabaigę įgyti laivavedžio pažymėjimo.
- 17 Darytina išvada, kad nacionalinis reglamentavimas, kuriuo, viena vertus, ne Portugalijoje gyvenantys Sąjungos piliečiai atgrasomi nuo vykimo į šią valstybę narę, kad joje baigtų kursus, skirtus šios valstybės narės išduodamam laivavedžio pažymėjimui gauti, ir, kita vertus, laivavedybos mokyklų siūlomos paslaugos padaromos mažiau patrauklios ne Portugalijoje gyvenantiems studentams, nes jie neprileidžiami prie laivavedžio pažymėjimui šioje valstybėje narėje gauti reikalingo egzamino ir negali gauti tokio pažymėjimo, yra laisvo paslaugų teikimo apribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 56 straipsnio 1 dalį.
- 18 Toliau reikia išnagrinėti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamas apribojimas gali būti leidžiamas remiantis SESV 52 straipsnyje, taikomame šiai sričiai pagal SESV 62 straipsnį, aiškiai numatytomis nukrypti leidžiančiomis nuostatomis arba pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais pagal Teisingumo Teismo praktiką (žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *HIT ir HIT LARIX*, C-176/11, 20 punktą). Tačiau dar reikia, kad tokios priemonės taikymas būtų tinkamas nurodytam tikslui įgyvendinti ir neviršytų to, kas būtina jam pasiekti (2012 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Caves Krier Frères*, C-379/11, 48 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 19 Šiuo atžvilgiu Portugalijos vyriausybė nurodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas apribojimas yra reikalingas dėl su viešąja tvarka susijusių priežasčių, t. y. būtinumo šiai valstybei narei užtikrinti aukštą saugumo jūroje lygį, o tai reikalauja visų pirma užtikrinti veiksmingą laivavedžio pažymėjimo turėtojų kontrolę. Siekiant šio tikslo nacionalinėje teisėje numatyta gyvenamosios vietos sąlyga yra būtina. Be to, ši vyriausybė pažymi, kad pačioje Sąjungos antrinėje teisėje pripažįstamas gyvenamosios vietos sąlygos nustatymo principas ir šiuo atžvilgiu nurodo 1991 m. liepos 29 d. Tarybos direktyvos 91/439/EEB dėl vairuotojo pažymėjimų (OL L 237, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 1 t., p. 317) 7 straipsnio 1 dalies b punktą.
- 20 Neginčijama, kad saugumas ir viešoji tvarka, aiškiai minimi Portugalijos vyriausybės nurodytame SESV 52 straipsnyje, yra teisėtas tikslas, kuris iš principo galėtų pateisinti paslaugų teikimo laisvės apribojimą. Tačiau, priešingai, nei teigia ši vyriausybė, šiuo tikslu negalima pateisinti pagrindinėje byloje nagrinėjamos gyvenamosios vietos sąlygos. Tokiu pateisinimu galima remtis, tik jei yra realus ir pakankamai rimtas pavojus pagrindiniam visuomenės interesui (2010 m. sausio 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-546/07, Rink. p. I-439, 49 punktas ir jame nurodyta teismo praktika). Tačiau Portugalijos vyriausybė visiškai netvirtina, kad tokios aplinkybės buvo nustatytos nagrinėjamu atveju.
- 21 Taip pat reikia konstatuoti, kad tokia sąlyga, kaip pagrindinėje byloje nagrinėjama gyvenamosios vietos sąlyga, kuri neturi jokio ryšio su lankytais kursais ir laivavedybos įgūdžiais, pati savaime nėra tinkama padėti įgyvendinti siekiamą tikslą, t. y. užtikrinti jūrinės laivybos saugumą.
- 22 Be to, priešingai, nei tvirtina Portugalijos vyriausybė, nėra svarbu tai, kad Direktyvos 91/439 7 straipsnio 1 dalies b punktu, o šiuo metu – 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/126/EB dėl vairuotojo pažymėjimų (OL L 403, p. 18) 7 straipsnio 1 dalies e punktu, Europos vairuotojo pažymėjimą leidžiama išduoti tik tiems pareiškėjams, kurie turi įprastinę gyvenamąją vietą atitinkamos valstybės narės teritorijoje arba gali pateikti įrodymų, kad jie ten studijuoja bent šešis mėnesius. Skirtingai nuo pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos, šiose direktyvose numatyta gyvenamosios vietos sąlyga suderintoje Sąjungos teisės srityje nustatoma kiekvienos valstybės narės kompetencija išduoti Europos vairuotojo pažymėjimą.

- 23 Bet kuriuo atveju tikslas užtikrinti aukštesnį saugumo jūroje lygį gali būti pasiektas mažiau paslaugų teikimo laisvę ribojančiomis priemonėmis, pavyzdžiui, nustatant aukštus laivavedžio pažymėjimui gauti skirto egzamino reikalavimus.
- 24 Todėl į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad SESV 52 ir 56 straipsnius reikia aiškinti kaip draudžiančius tokį valstybės narės reglamentavimą, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo Sąjungos piliečiams, šioje valstybėje narėje pageidaujantiems gauti laivavedžio pažymėjimą, keliama gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje sąlyga.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 25 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

SESV 52 ir 56 straipsnius reikia aiškinti kaip draudžiančius tokį valstybės narės reglamentavimą, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo Europos Sąjungos piliečiams, šioje valstybėje narėje pageidaujantiems gauti jūrinių pramoginių laivų laivavedžio pažymėjimą, keliama gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje sąlyga.

Parašai.